

Научна критика
Примљен: 15. јануара 2025.
Прихваћен: 31. јануара 2025
УДК 371.3::811.163.41`243(049.32)
050:37(049.32)

**ПРВИ ЧАСОПИС ЗА МЕТОДИКУ НАСТАВЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ,
ЗАВИЧАЈНОГ, МАТЕРЊЕГ И НЕМАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА НА ФИЛОЗОФСКОМ
ФАКУЛТЕТУ У НИШУ**

(Лингвистичка методика, бр. 1. Ниш: Филозофски факултет, 2024)

Сазнања из области педагошке историографије сведоче нам о изазовном путу успостављања, утемељења и развоја методике наставе српског као страног језика. Требало је на том путу, наиме, најпре успоставити разлику између методике наставе српског као матерњег и методике наставе српског као страног језика, сопствени рад утемељити у одговарајућој теорији наставе страних језика, а и остварити прве контакте, захваљујући којима је стихијски приступ овој научној дисциплини замењен систематичним научним истраживањима наставне теорије и праксе. Међусобном сарадњом научника, истраживача и наставника-практичара методика наставе српског као страног језика доживела је (посебно након Другог светског рата) процват у свега неколико деценија: 1. основани су центри за изучавање српског као страног језика при Филолошком факултету у Београду, Филозофском факултету у Новом Саду, Филозофском факултету у Нишу, Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу и Филолошком факултету у Бањој Луци, 2. увећао се број истраживача заинтересованих за систематска проучавања у овој области, 3. порастао број објављених научних публикација (чланака, монографија, докторских дисертација), 4. реализоване су важне научне конференције и округли столови, 5. публиковани веома квалитетни уџбеници, приручници и остали наставни материјали, 6. акредитовани посебни студијски програми основних и мастер академских студија и реализоване многобројне функционалне активности. Такође, развиле су се и многе сродне научне дисциплине – методика наставе српског као нематерњег језика, методика наставе српског као завичајног језика и методика наставе српског као језика окружења и образовања. Пред нашим очима методика наставе српског као страног језика израсла је у перспективну сrbистичку дисциплину, у којој су се, у једном периоду своје професионалне каријере, опробали најпознатији српски (и инострани) филолози и лингвисти. Данас су истраживања у овој области толико широка и разграната да је готово немогуће систематски их пратити, јер своје резултате аутори објављују у најразноврснијим домаћим и страним часописима и зборницима радова. Средином деведесетих година прошлога века, током округлог стола посвећеног настави српскохрватског као страног језика, зачета је идеја о покретању часописа који би се бавио питањима методике наставе српског као страног језика. Професор Радмило Маројевић (1986: 176) је међу првим истакао да би било добро да „потекне иницијатива да се формира часопис за српскохрватски језик као страни”, који би био посвећен „не само настави српскохрватског за странце већ и настави српскохрватског као језика друштвене средине и међунационалне комуникације у нашој

земљи”¹ Сличног мишљења је био и професор Љубомир Поповић (1986: 177), који је са одобрењем прихватио предлог да се оснује часопис: „Добра је идеја о часопису, али би он морао да буде и стручни часопис, а не само специјализован за ову намену, него и за примењену лингвистику у целости”² У вези са тим, а примећујући да „све ове активности” (мислећи на бројне радове са округлих столова и повећано интересовање истраживача) представљају драгоцене изворе знања о методици наставе српског као страног језика, професор Милорад Дешић (1990: 237) пише о потреби стварања услова „за покретање стручног часописа који би разматрао широку проблематику везану за наставу српскохрватског језика као страног” или бар билтена „који би заједнички издавале институције које се баве тим питањима”³ Но, иако је током деценија постојања ове самосвојне научне дисциплине у више наврата било речи о покретању часописа који би се искључиво бавио теоријом и праксом подучавања српског као страног (нематерњег/завичајног) језика, дуго није било храбрости да се такав часопис и званично успостави, што због великог броја активности које институције, институти и универзитети/факултети имају што због дојазни да неће бити прикупљен довољан број радова. Међутим, са повећањем броја истраживача заинтересованих за фундаментална питања методике наставе српског као страног језика и значајним повећањем броја публикованих радова (в. Новаковић 2023), методички тим Филозофског факултета Универзитета у Нишу је, уз подршку свог Департамента за србистику и матичне институције, предложио оснивање часописа *Лингвометодика*, који би био посвећен питањима методике наставе српског као страног, завичајног, матерњег и нематерњег језика. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу је 19. фебруара 2024. године донело званичну одлуку о покретању часописа, именовавши проф. др Марину Јањић за главног уредника часописа, доц. др Александра Новаковића за секретара редакције и уредништво сачињено од еминентних стручњака у области србистике/славистике, методике наставе филологије и педагогије – проф. др Снежана Божић, проф. др Ирена Цветковић Теофиловић, проф. др Надежда Јовић, проф. др Јелена Максимовић, проф. др Мирјана Илић, проф. др Александра Лончар Раичевић, проф. др Татјана Трајковић, проф. др Бранимир Станковић, доц. др Јелена Стошић, доц. др Ивана Митић, доц. др Нина Судимац Јовић, доц. др Александра Јанић Митић (Филозофски факултет Универзитета у Нишу), проф. др Весна Крајишник, др Биљана Николић Масто (Филолошки факултет Универзитета у Београду), проф. др Вељко Брборић (Филолошки факултет Универзитета у Београду), проф. др Милка Николић (Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу), проф. др Биљана Бабић, Доц. др Нина Говедар (Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци), проф. др Гордана Алексова (Филолошки факултет „Блаже Конески” у Скопљу, Македонија), доц. др Миљана-Радмила Ускату (доцент, Западни универзитет у Темишвару, Румунија), др Олга Стојановић Фрешет (Институт за славистичке

1 Marojević, Radmilo (1986). Обраћање. У Р. Vučković (ur.), *Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog*. Beograd: Institut za strane jezike, 176–177.

2 Popović, Ljubomir (1986). Обраћање. У Р. Vučković (ur.), *Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog*. Beograd: Institut za strane jezike, 177.

3 Dešić, Milorad (1990). *Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog: dosadašnja iskustva i naredni zadaci. U Učenje jezika, komunikativni pristup i obrazovanje nastavnika*. Novi Sad: Institut za strane jezike i književnosti, 233–237.

филологије Лудвиг-Максимилијан у Минхену, Немачка), проф. др Весна Цидилко (Хумболтов универзитет у Берлину, Немачка), проф. др Роберт Боњковски (Шлески универзитет у Катовицама, Пољска) и др Валентина Седефчева (Великотърновски универзитет „Св. св. Кирил и Методий”, Филологически факултет, Бугарска). Дакле, осим што својом тематиком обухвата већи број дисциплина примењене лингвистике, часопис је окупио професоре, лекторе и предаваче са различитих домаћих и иностраних универзитета, на којима се изучава српски као страни језик у оквиру студија славистике/србистике.

Након вишемесечне припреме и прикупљања радова први број часописа *Лингвометодика* објављен је 18. новембра 2024. године. Свесци се може приступити путем званичног веб-сајта Издавачког центра Филозофског факултета у Нишу: <http://skr.rs/zf5Y>. У часопису модерног изгледа корица и садржаја објављено је укупно 12 научних радова и 1 приказ (на укупно 206 стр.), у којима су се аутори бавили интересантним и актуелним питањима методике наставе српског као страног и завичајног језика: језичким постигнућима странаца и ученика из дијаспоре, местом и врстама текстова у настави српског као страног језика, функционисањем центара и институција у којима се српски изучава као страни језик, интересантним глотодидактичким питањима реализације наставе српског као страног и завичајног језика и квалитетом уџбеника. Аутори радова су наведеним темама приступили систематично, исказујући настојање да повежу савремена теоријска сазнања и њихову примену у непосредној наставној пракси. Марина Јањић у раду „Језички калеидоскоп српске деце у дијаспори: Трушићи, Тришић, Trišič, Tršic, Тршич, Tršic, tršic и Тршић” (стр. 19–33) сагледава питања познавања и употребе српског језика деце наших исељеника широм света, која су била учесници јединственог кампа српског језика и културе под називом *Лейо у завичају*. Резултати истраживања су показали да њихово познавање језика није охрабрујуће упркос чињеници да сви они похађају српске допунске школе, што још једном показује захтевност ове врсте наставе, али и важност постојања и пружања подршке наведеним школама у даљем функционисању. Весна Крајишник у чланку „Степеновање текстова у настави српског као страног језика” (стр. 35–45) детаљно објашњава (дајући одговарајуће примере) комплексне начине и поступке прилагођавања текстова потребама и могућностима ученика, с једне стране, односно циљевима наставе српског као страног језика, с друге стране. Милка Николић и Мирјана Обрадовић у коауторском раду „Активности Центра за српски као страни језик на Филолошко-уметничком факултету (Крагујевац)” (стр. 47–60) детаљно представљају десетогодишњи рад овог важног центра за изучавање српског као страног језика на универзитетском нивоу, о коме досада није било речи у другим научним или стручним радовима. Осим ка самом центру, аутори пажњу усмеравају на важна научна достигнућа професора и сарадника Филолошко-уметничког факултета. У истом духу Биљана Бабић, Александар Поповић и Александра Савић у раду „Српски као страни језик на Медицинском факултету Универзитета у Бањој Луци” (стр. 61–72) указују на основне особине (односно разлике) наставе са студентима различитог порекла и матерњих језика у једном од најновијих центара за подучавање нашег језика као страног. Роберт Боњковски у чланку „Астрономско-математичко мерење дана у глотодидактици срп-

ског језика као страног у Пољској” (стр. 73–79), користећи методе компаративне/ контрастивне анализе српског и пољског језика, указује на специфичне лексиколошке, етимолошке и семантичке проблеме подучавања српском као страном језику. Наташа Спасић у раду „Предности и недостаци вештачке интелигенције у настави (српског као) страног језика” (стр. 81–98) указује на изазове коришћења савремених информационо-комуникационих технологија у настави страних језика. Са једне стране, аутор издваја повећање нивоа индивидуализације наставе, уштеду времена и максимизацију резултата, док, са друге стране, указује на недоумице у вези са бројним етичким, безбедоносним или образовним питањима њихове примене у наставној пракси. Никица Стрижак у чланку „Персирање као граматички, прагматички и интеркултурни садржај у настави српског као страног језика” (стр. 99–108) настоји да пружи одговор на питање *Како објасниџи сџиранцима коме и када се џерсира у савременом срџском језику?*, издвајајући низ потпитања која вишеструко усложњавају већ сложен језички феномен. Исидора Јакшић Перовић у раду „Обрада граматике у настави српског језика као завичајног – макроприступ” (стр. 109–121) најпре диференцира макро и микро приступ, а затим указује на важност изучавања српског као завичајног језика заснованог на дискурсу. Александар Новаковић у чланку „Уџбеник за срџскохрваџски америчке Војне школе језика: уџбенички комплет за учење српског као страног језика” (стр. 123–145) представља део пронађеног архивског материјала из шездесетих година прошлога века, указујући на основне карактеристике једног од најобимнијих уџбеничких комплета за учење нашег као страног језика. Јелена Филиповић у раду „Анализа грешака матерњих говорника словеначког језика на почетном нивоу учења српског као страног језика” (стр. 147–165) настоји да објасни и класификује најчешће погрешке говорника словеначког језика који уче наш језик као страни. Сара Арва у раду „Тематизација страха путем књижевног дела у настави српског као страног језика” (стр. 167–176) представља наставни модел којим се путем књижевног дела иницира разговор о страху и осећањима која га прате. Користећи песму Рејмонда Карвера „Страх”, аутор указује на све језичке и интерпретативне потенцијале једног књижевног текста. Јелена Павловић Јовановић и Александра Милисављевић у чланку „Практична настава административно-правног стила на универзитету – пример студената из Пољске” (стр. 177–190) детаљно описују двочасовну радионицу о писању радне биографије и мотивационог писма, одржану на Институту за словенске језике Филолошког факултета Универзитета у Вроцлаву. У првом делу рада анализирају начин реализације радионице, а у другом делу рада сагледавају постигнућа студената који су у њој учествовали. Нина Судимац Јовић у последњем прилогу под називом „Како странац да пронађе најбољи пут да би проговорио на српском – српски као страни језик на Филозофском факултету у Нишу” (стр. 193–194) указује на методички потенцијал приручника Александра Новаковић *Каживуџи: рагна свеска за срџски као сџирани језик* (2024).

На основу свега написаног, можемо закључити да се у првом броју часописа обрађује више актуелних и интересантних глотодидактичких питања. Иако часопис (у овом тренутку) има експерименталан карактер, изражавамо уверење да ће заживети међу методичарима наставе српског језика, омогућавајући размену са-

знања и искуства о фундаменталним теоријским и практичним питањима наставе српског као страног, завичајног, матерњег и нематерњег језика, али и инспирисати будуће проучаваоце наставе на нове послове, активности и истраживања. Такође верујемо да ће објављивање првих неколико бројева часописа бити изузетно захтевно и непредвидиво, због чега главном уреднику и члановима уредништва желимо да часопис поставе на чврсте темеље и тиме омогуће даљи развој методике наставе српског као страног језика и сродних јој дисциплина.

Александар М. Новаковић⁴

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за србистику

<https://orcid.org/0000-0002-7620-5964>

⁴ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs